

Neoficialus vertimas

EUROPOS TARYBA

EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMAS

TREČIASIS SKYRIUS

GALUTINIS NUTARIMAS DĖL

Virgilijaus KAMANTAUSKO
pareiškimo Nr. 45012/98
prieš Lietuvą

PRIIMTINUMO

Europos Žmogaus Teisių Teismas (Trečiasis skyrius), 2000 m. vasario 29 dieną posėdžiaujant kolegijai, sudaryta iš:

pirmininko sero Nicolas Bratza,
teisėjų J. –P. Costa,
L. Loucaides,
P. Kūrio,
W. Fuhrmann,
H. S. Greve,
K. Traja

ir *skyriaus kanclerės* S. Dollé,

atsižvelgdamas į šį 1998 m. spalio 30 dieną pateiktą pareiškimą, įregistruotą 1998 m. gruodžio 16 dieną;

atsižvelgdamas į 1999 m. kovo 2 dienos Teismo dalinį sprendimą;

atsižvelgdamas į atsakovės Vyriausybės pateiktą nuomonę ir į pareiškėjo kaip atsakymą pateiktą nuomonę,

po svarstymo nusprendė:

FAKTAI

Pareiškėjas yra Lietuvos Respublikos pilietis, gimęs 1963 m., gyvenantis Joniškio rajone.

Teisme jam atstovauja V. Falkauskas, Joniškyje praktikuojantis advokatas.

A. Konkrečios bylos aplinkybės

Bylos faktai, kaip juos pateikė šalys, gali būti apibendrinti, kaip išdėstyta toliau.

Pareiškėjas buvo įtartas lygtinio paleidimo iš laisvės atėmimo vietos pagal ankstesnius nuosprendžius metu padaręs kelias vagystes. 1998 m. jam buvo iškeltos kelios baudžiamosios bylos, vėliausioji iš jų buvo iškelta 1998 m. rugsėjo 29 dieną. Tos dienos ryte pareiškėjas buvo sulaikytas. Tą pačią dieną prokuroras paprašė Joniškio apylinkės teismo skirti pareiškėjui suėmimą. Buvo paskirtas oficialus gynėjas.

Taip pat tą pačią dieną, 14 val. 50 min., Joniškio apylinkės teismo teisėja surengė 10 minučių posėdį dėl kardamosios priemonės, į kurį buvo pakviesti prokuroras, pareiškėjas ir jo gynėjas. Prokuroras paprašė teismo skirti pareiškėjui kardomąjį kalinimą (suėmimą). Teisėja apklausė pareiškėją, kuris prisipažino padaręs jam inkriminuojamus nusikaltimus. Tada ji leido pasisakyti pareiškėjo atstovui. Gynėjas paprašė teismo atmesti prokuroro pareiškimą dėl kardamosios priemonės. Jis pareiškė, kad suėmimui nėra pagrindo, nes pareiškėjas pripažino savo kaltę ir netrukdytys tyrimui.

Teisėja paskyrė pareiškėjui kardomąjį kalinimą (suėmimą) iki 1998 m. gruodžio 29 dienos. Rašytiniame nutarties skirti suėmimą variante nurodoma, kad suėmimo tikslas buvo neleisti pareiškėjui, įtariant jį padarius nusikaltimą, daryti naujų nusikaltimų ir palengvinti tiesos nustatymą byloje.

1998 m. rugsėjo 30 dieną pareiškėjas apskundė nutartį skirti suėmimą. Skunde jis paminėjo, kad 1998 m. rugsėjo 29 dieną:

- jo atstovui buvo pranešta, kad jis turi teikti teisinę pagalbą pareiškėjui, likus maždaug 10-15 minučių iki prokuroro pareiškimo nagrinėjimo posėdžio;
- advokatas neturėjo nei laiko, nei galimybių išnagrinėti prokuroro prašymą, susipažinti su byla ar aptarti gynybos taktiką su kaltinamuoju, nes jis sužinojo apie bylos faktus tik prokuroro pasisakymo posėdyje metu;
- teisėja neleido atstovui kalbėtis su pareiškėju prieš prasidedant posėdžiui, kaip teigiama, išpėdama advokatą, kad apie jo elgesį gali būti pranešta Advokatų tarybai ir kad, jeigu advokatas kalbės su pareiškėju be teisėjos leidimo, bus paskirta drausminė nuobauda;
- pareiškėjui ir jo gynėjui nebuvo leista kalbėtis ar užduoti klausimus viso posėdžio metu;
- teisėja posėdžio metu buvo be teisėjo mantijos;

- teisėja paskelbė nutartį skirti suėmimą neišėjusi priimti sprendimo į pasitarimų kambarį, nors apylinkės teismo kanceliarijos 1998 m. rugsėjo 29 dienos posėdyje neteisingai pažymėta, kad teismas buvo išėjęs į pasitarimų kambarį;
- teisėjos sprendimas teismo posėdžių salėje buvo perskaitytas nenurodant suėmimo priežasčių;
- nutartis skirti suėmimą nebuvo pateikta pareiškėjui pasirašyti;
- teisėja nebuvo bešališka ir turėjo nusišalinti, nes buvo susijusi su nukentėjusiuoju vienoje vagystės byloje.

Pareiškėjas teigė, kad šios aplinkybės sudarė esminius Teismų įstatymo ir Baudžiamojo proceso kodekso pažeidimus ir kad, atsižvelgiant į tuos pažeidimus, jo suėmimas negalėjo būti laikomas teisėtu.

1998 m. spalio 12 dieną Šiaulių apygardos teismas dalyvaujant pareiškėjo atstovui ir prokurorui išnagrinėjo skundą. Teismas atmetė skundą, nustatydamas, kad pareiškėjas turi būti suimtas dėl jo polinkio nusikalsti, bedarbystės, to fakto, kad jis buvo kaltinamas padaręs penkis nusikaltimus lygtinio paleidimo iš laisvės atėmimo vietos metu, ir dėl to, kad jam grėsė daugiau kaip vienerių metų laisvės atėmimo bausmė. Apygardos teismas nustatė, kad yra pagrindo manyti, jog pareiškėjas, įtariamasis nusikaltimo padarymu, darys naujus nusikaltimus, ir todėl jo suėmimas buvo pagrįstas. Remdamasis Baudžiamojo proceso kodekso 109¹ straipsnio 2 dalimi apygardos teismas padarė išvadą, kad nurodyti 1998 m. rugsėjo 29 dieną padaryti procesiniai pažeidimai “nekeičia [pareiškėjo suėmimo teisėtumo] esmės”.

B. Bylai reikšmingos vidaus teisės nuostatos

Bylai reikšmingos Baudžiamojo proceso kodekso nuostatos

10 ir 104 straipsniai numato, kad niekas negali būti suimamas kitaip, kaip tik remiantis teismo ar teisėjo sprendimu.

137 straipsnis numato, kad prokuroras, tardytojas ar kvotėjas gali sulaikyti asmenį, užkluptą darant nusikaltimą ar tuoj po to nusikaltimo padarymo, kai yra 104 straipsnio 3 dalyje (žr. toliau) numatyti pagrindai taikyti kardomąjį kalinimą (suėmimą). Šis sulaikymas gali trukti ne ilgiau kaip 48 valandas, per kurias jis turi būti pristatytas teisėjui, kuris nusprendžia, ar skirti kardomąjį kalinimą (suėmimą).

104 straipsnio 3 dalis nurodo, kad įtariamajam gali būti taikomas kardomasis kalinimas (suėmimas), jeigu yra pagrįstai manoma, kad jis gali:

- (1) slėptis nuo tardymo ir teismo;
- (2) trukdyti nustatyti bylos tiesą;
- (3) daryti naujus nusikaltimus, kai yra įtariamasis tam tikrų nusikaltimų padarymu.

104¹ straipsnis numato:

“...Šio kodekso 137 straipsnyje nustatyta tvarka sulaikytą asmenį ... prokuroras ne vėliau kaip per 48 valandas nuo sulaikymo momento kartu su pareiškimu skirti kardomąjį kalinimą (suėmimą) pristato ... teisėjui. Teisėjas privalo ... asmenį apklausti dėl suėmimo pagrįstumo. ... apklausoje

dalyvauja gynėjas ir prokuroras. ... teisėjas turi teisę išklausti prokurorą nedalyvaujant sulaikytajam ir jo gynėjui arba apklausti sulaikytąjį dalyvaujant tik jo gynėjui. Apklausęs sulaikytą asmenį, teisėjas gali patenkinti prokuroro pareiškimą ir priimti nutartį paskirti kardomąjį kalinimą (suėmimą), nustatydamas suėmimo terminą, arba atsisakyti patenkinti pareiškimą ir priimti nutartį atsisakyti paskirti kardomąjį kalinimą (suėmimą).”

Pagal 104³ ir 104⁴ straipsnius, teisėjas turi priimti motyvuotą nutartį paskirti asmeniui suėmimą, kurioje turi būti nurodytas jam inkriminuojamas nusikaltimas ir suėmimo pagrindai. Nutartis paskirti suėmimą turi būti paskelbiama tuoj po jos priėmimo arba “per įmanomai trumpiausią laiką” ir turi būti pateikta suimtajam pasirašyti, išskyrus atvejus, kai jis negali arba nenori jos pasirašyti.

109¹ straipsnis:

“Suimtas arba jo gynėjas parengtinio tyrimo arba bylos nagrinėjimo teisme metu turi teisę paduoti skundą dėl kardomojo kalinimo (suėmimo) paskyrimo ar kardomojo kalinimo (suėmimo) termino pratęsimo apeliacinės instancijos teismui. ... Skundai nagrinėti turi būti surengtas posėdis, į kurį šaukiami suimtas su gynėju ar vien tik gynėjas. Prokuroro dalyvavimas tokiame posėdyje yra būtinas.

Apeliacinės instancijos teismo teisėjo priimtas sprendimas yra galutinis ir kasacine tvarka neskundžiamas. Jei apeliacinės instancijos teismo teisėjas ... nustato procesinius pažeidimus, kurie nekeičia priimto sprendimo dėl kardomojo kalinimo (suėmimo) esmės, tai jis privalo pašalinti trūkumus nenaikindamas priimtos nutarties. ...”

Baudžiamojo proceso kodekso 58 straipsnio 2 dalies 7 punktas leidžia kaltinamojo atstovui, baigus parengtinį tardymą, susipažinti su byla.

58 straipsnio 2 dalies 3 punktas numato, kad kaltinimo pusės pareigūnui leidžiama dalyvauti kaltinamojo susitikimuose su jo gynėju ir “kontroliuoti” jų susirašinėjimą, kai yra pagrindo manyti, kad neriboti kaltinamojo ir jo atstovo susitikimai gali turėti “neigiamos įtakos ... bylos ... ištyrimui”. Advokatūros įstatymo 39 straipsnis draudžia bet kaip kliudyti advokatui susitikti su klientu, išskyrus įstatymų numatytus atvejus.

SKUNDAI

1. Remdamasis Konvencijos 5 straipsnio 1 dalimi pareiškėjas skundžiasi dėl jo suėmimo teisėtumo. Konkrečiai jis teigia, kad 1998 m. rugsėjo 29 dieną kardomasis kalinimas (suėmimas) jam buvo paskirtas pažeidžiant vidaus baudžiamąjį procesą ir kad po to jis nebuvo paleistas už užstatą, nors pagal skundą Šiaulių apygardos teismas nustatė daug procesinių pažeidimų, bet ignoravo juos kaip “neesminius”. Jo nuomone, joks suėmimas, paskirtas neužtikrinus gynybos teisių, rungtyniško proceso ir šalių lygybės, negali būti laikomas “teisėtu” minėtos Konvencijos nuostatos prasme.

2. Pareiškėjas taip pat skundžiasi, remdamasis Konvencijos 5 straipsnio 4 dalimi, dėl jo suėmimo peržiūrėjimo proceso. Jis teigia, kad jo suėmimas buvo paskirtas ir skundas atmetas neužtikrinus jokių gynybos teisių, rungtyniško proceso ir šalių lygybės. Konkrečiai jis teigia, kad, pagal Baudžiamojo proceso kodekso 58 straipsnio 2 dalies 3 punktą, jo atstovas neturėjo galimybių su juo pasikalbėti nedalyvaujant kaltinimo pusei. Taip pat gynyba neturėjo nei galimybių susipažinti su bylos medžiaga, nei teisės susipažinti su kitais dokumentais, reikšmingais siekiant efektyviai ginčyti antrojo pareiškėjo suėmimo teisėtumą. Tai atitiko minėto kodekso 58 straipsnio 2 dalies 7

punkta, kuris neleidžia gynybai susipažinti su byla, kol neužbaigtas parengtinis tyrimas. Pareiškėjas teigia, kad tokiu būdu jis negalėjo efektyviai ginčyti jo suėmimo ir 1998 m. spalio 12 dienos apeliacinis procesas neatitiko Konvencijos 5 straipsnio 4 dalies.

PROCESAS

Pareiškimas buvo pateiktas 1998 m. spalio 30 dieną ir įregistruotas 1998 m. gruodžio 16 dieną.

1999 m. kovo 2 dieną Teismas nusprendė komunikuoti pareiškėjo skundus dėl jo kardomojo kalinimo (suėmimo) atsakovei Vyriausybei ir paskelbti nepriimtina likusią pareiškimo dalį.

Vyriausybės raštu išdėstyta nuomonė buvo pateikta 1999 m. gegužės 28 dieną. Pareiškėjas atsakė 1999 m. rugpjūčio 13 dieną.

1999 m. spalio 21 dieną Teismas suteikė pareiškėjui teisinę pagalbą.

TEISĖ

1. Pareiškėjas skundžiasi dėl jo suėmimo teisėtumo pagal Konvencijos 5 straipsnio 1 dalį, kuri, kiek tai šiuo požiūriu reikšminga, numato:

“Kiekvienas asmuo turi teisę į laisvę ir saugumą. Niekam laisvė negali būti atimta kitaip, kaip šiais atvejais, ir įstatymo nustatyta tvarka: ...

c) kai asmuo teisėtai sulaikomas ar suimamas, kad būtų pristatytas kompetentingai teismo institucijai, pagrįstai įtariant jį padarius nusikaltimą ar kai pagrįstai manoma, jog būtina neleisti padaryti nusikaltimo, arba manoma, jog jis, padaręs tokį nusikaltimą, gali pabėgti; ...”

Vyriausybė abejoja, ar faktai yra tokie, kaip nurodo pareiškėjas savo skunde dėl nutarties skirti jam suėmimą, nes 1998 m. rugsėjo 29 dienos teismo posėdžio protokole jie neužfiksuoti. Anot Vyriausybės, advokatas šias aplinkybes nurodė tik skunde apygardos teismui. Be to, advokatas nepasinaudojo galimybe 1998 m. rugsėjo 29 dienos teismo posėdžio metu užduoti klausimus pareiškėjui, nors tokią teisę užtikrina Baudžiamojo proceso kodekso 104¹ straipsnio 3 dalis. Taip pat jis nepareiškė nušalinimo suėmimą jam paskyrusiai teisėjai. Todėl šios pareiškimo dalies atžvilgiu jis neišnaudojo vidaus teisinės gynybos priemonių.

Bet kokių atveju 1998 m. rugsėjo 29 dienos teismo posėdis atitiko Baudžiamojo proceso kodekso 104¹ straipsnį. Suėmimas pareiškėjui buvo paskirtas motyvuota nutartimi skirti suėmimą įtariant jį padarius kelias vagystes. Konkrečiai, kardomasis kalinimas (suėmimas) jam buvo paskirtas siekiant užkirsti kelią naujų nusikaltimų padarymui ir palengvinti proceso metu nustatyti bylos tiesą. Be to, 1998 m. rugsėjo 29 dienos nutarties skirti suėmimą teisėtumą patvirtino apeliacinė instancija. Vyriausybės nuomone, suėmimo 1998 m. rugsėjo 29 dienos nutarties skirti suėmimą pagrindu laikotarpis buvo “teisėtas” Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies prasme.

Pareiškėjas teigia, kad Vyriausybės nurodomos įstatymų nuostatos jo byloje buvo taikomos netinkamai. 1998 m. rugsėjo 29 dienos teismo posėdis buvo užbaigtas taip greitai, kad nebuvo

užtikrinta jokia apsauga nuo savavališkumo. Iš tikrųjų jis buvo suimtas tik dėl jo ankstesnių nuteisimų, kadangi nebuvo kitų svarių pagrindų jo suėmimui sankcionuoti.

Dėl Vyriausybės teiginio, kad nebuvo išnaudotos vidaus teisinės gynybos priemonės, Teismas pažymi, kad pareiškėjas apskundė nutartį skirti suėmimą, teigdamas, kad jo suėmimas buvo neteisėtas dėl įvairių pažeidimų, susijusių su 1998 m. rugsėjo 29 dienos įvykiais. Apygardos teismas išnagrinėjo skundą nenurodydamas jokie vidaus teisės reikalavimo, pagal kurį pareiškėjas būtų turėjęs šiuos klausimus iškelti pirmosios instancijos teisme 1998 m. rugsėjo 29 dieną. Todėl Teismas mano, kad pareiškėjas išnaudojo jam šiuo požiūriu prieinamas teisinės gynybos priemones pagal Lietuvos teisę. Todėl Vyriausybės prieštaravimas turi būti atmestas.

Dėl Vyriausybės abejonių pareiškėjo nurodytų faktų, susijusių su 1998 m. rugsėjo 29 dienos teismo posėdžiu, tikrumu tuo pagrindu, kad tokie faktai nebuvo užfiksuoti teismo posėdžio protokole, Teismas pažymi, kad iš tikrųjų pareiškėjas įtraukė tokius teiginius į savo skundą dėl nutarties skirti suėmimą ir kad apeliacinės instancijos teismas neginčijo tų faktų buvimo. Teismas yra įsitikinęs, kad pareiškėjo šiuo atžvilgiu nurodomi faktai gali būti laikomi nustatytais.

Teismas primena, kad Konvencijos 5 straipsnio 1 dalis reikalauja, jog suėmimas būtų suderinamas su vidaus teise, o ne savavališkas. Suėmimo laikotarpis yra iš principo "teisėtas", jeigu jis grindžiamas teismo nutartimi. Net suėmimo nutarties defektai nebūtinai padaro ją grindžiamą suėmimo laikotarpį neteisėtą 5 straipsnio 1 dalies prasme (žr., *Benham v. the United Kingdom*, no. 19380/92, 1996-06-10, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-III, pp. 753-754, §§ 42-47; *Visockas v. Lithuania (dec.)*, no. 49107/99, 2000-01-06, *unpublished*).

Pareiškėjas teigia, kad jo suėmimas negali būti laikomas "teisėtu" dėl 1998 m. rugsėjo 29 dienos teismo posėdžio skubumo ir dėl nurodomų jo gynybos teisių suvaržymų. Tačiau jis neginčijo, kad 1998 m. rugsėjo 29 dieną apylinkės teismas veikė savo kompetencijos rėmuose, kadangi jis turėjo teisę nagrinėti prokuroro pareiškimą ir priimti tinkamą nutartį dėl pareiškėjo suėmimo pagal Baudžiamojo proceso kodekso 10, 104 ir 104¹ straipsnius.

Teismas pastebi, kad Kodekso 104¹ straipsnis nenustato konkrečios prokuroro pareiškimo nagrinėjimo procedūros, tuo labiau reikalavimo teisėjui prieš priimant tinkamą sprendimą išklausti šalis. Vis dėlto 1998 m. rugsėjo 29 dieną buvo išklaustytos abi šalys. Tas faktas, kad tam tikri suėmimo nutarties defektai buvo nustatyti vėliau, nagrinėjant skundą, pats savaime nereiškė, kad šia nutartimi grindžiamas suėmimo laikotarpis buvo neteisėtas (žr., *mutatis mutandis*, anksčiau cituotas *Benham* ir *Visocko* bylas, *loc. cit.*).

Motyvuodami pareiškėjo kalinimo poreikį pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, *inter alia*, pastebėjo, kad pareiškėjas prisipažino dėl jam inkriminuojamų nusikaltimų ir kad jam grėsė laisvės atėmimo bausmė. Be to, tai, kad jis neturėjo darbo ir buvo įtariamasis keliomis skirtingomis vagystėmis lygtinio paleidimo iš laisvės atėmimo vietos metu, sustiprino valdžios institucijų susirūpinimą užkirsti kelią naujiems nusikaltimams. Šie motyvai aiškiai pateisino pareiškėjo suėmimą Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies c punkte numatytiems tikslams pasiekti.

Tiesa tai, kad pareiškėjo sulaikymo ir suėmimo inicijavimas, įvykdymas ir teisminės kontrolės atlikimas vos per pusę dienos kažkiek stebina greitumu. Tačiau atsižvelgiant į akivaizdžius pareiškėjo kardomojo kalinimo (suėmimo) pagrindus ir vidaus teisės reikalavimų suėmimui laikymąsi, proceso greitumas neleidžia daryti išvados, kad nutartį dėl suėmimo priėmęs apylinkės teismas ar iš tikrųjų apygardos teismas, kuris ją patvirtino apeliacine tvarka, veikė nesąžiningai arba kad teismai nebandė teisingai taikyti atitinkamų įstatymų (*ibid.*).

Todėl Teismas nepripažįsta, kad pareiškėjo kardomasis kalinimas (suėmimas) buvo savavališkas.

Esant tokioms aplinkybėms, Teismas yra įsitikinęs, kad nutartis suimti pareiškėją atitiko „įstatymo nustatytą tvarką“ ir kad po to sekęs suėmimo laikotarpis buvo „teisėtas“ Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies prasme.

Iš to seka, kad ši pareiškimo dalis yra aiškiai nepagrįsta Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies prasme ir turi būti atmesta pagal 35 straipsnio 4 dalį.

2. Pareiškėjas taip pat teigia, kad jo suėmimo peržiūrėjimas buvo neefektyvus. Šiuo požiūriu jis remiasi Konvencijos 5 straipsnio 4 dalimi, kuri numato:

“Kiekvienas asmuo, kuriam atimta laisvė jį sulaikius ar suėmus, turi teisę kreiptis į teismą, kad šis greitai priimtų sprendimą dėl kalinimo teisėtumo ir, jeigu asmuo kalinamas neteisėtai, nuspęstų jį paleisti.”

Vyriausybė pirmiausia teigia, kad nei pareiškėjas, nei jo advokatas niekaip neišreiškė nesutikimo su 1998 m. rugsėjo 29 dienos teismo posėdžio vedimo tvarka. Todėl šios pareiškimo dalies atžvilgiu pareiškėjas neišnaudojo vidaus teisinės gynybos priemonių.

Taip pat Vyriausybė teigia, kad Baudžiamojo proceso kodeksas neriboja gynybos galimybių susipažinti su tais bylos aspektais, kurie yra reikšmingi ginčijant suėmimo teisėtumą. Pareiškėjo advokatas žinojo apie inkriminuojamą nusikaltimą ir suėmimo priežastis, kadangi tai buvo nurodyta 1998 m. rugsėjo 29 dienos nutartyje dėl suėmimo ir 1998 m. spalio 12 dienos apeliacinės instancijos sprendime. Be to, pareiškėjo atstovas būtų galėjęs susipažinti su sulaikymo protokolu ir su kaltinimų pareiškėjui sąrašu. Gynėjas taip pat galėjo dalyvauti visuose proceso veiksmuose, kurie daromi su pareiškėju parengtinio tyrimo metu, ir susipažinti su tų veiksmų protokolais.

Anot Vyriausybės, galimybės susipažinti su byla ir bendravimo tarp kaltinamojo ir jo gynėjo apribojimus pareiškėjas nurodė hipotetiškai, bet nepagrindė jų konkrečiais šios bylos faktais, kadangi pareiškėjas neparodė, kad prokurorai ar teismai iš tikrųjų kaip nors apribojo jo gynybos teises. Tas faktas, kad 1998 m. rugsėjo 29 dieną teisėja įspėjo advokatą nesikalbėti su pareiškėju, buvo neteisingai interpretuotas, kadangi teisėja tik siekė užtikrinti tinkamą posėdžio tvarką. Iš tikrųjų vėliau posėdžio metu, kai teisėja suteikė atstovui teisę pasisakyti, jis turėjo galimybę kalbėtis su pareiškėju ir užduoti jam klausimus. Tačiau gynėjas atsisakė tos galimybės.

Vyriausybė „nei patvirtina, nei paneigia“, kad teisėja grasino advokatui Advokatų tarybos drausminėmis nuobaudomis. Tokiam įspėjimui aiškiai nėra pagrindo vidaus teisėje, tokio įspėjimo faktas neužfiksuotas 1998 m. rugsėjo 29 dienos teismo posėdžio protokole, taip pat jo nepaminėjo advokatas pareiškėjo skunde dėl nutarties skirti suėmimą. Galiausiai pareiškėjo suėmimo teisėtumą pagal pareiškėjo skundą 1998 m. spalio 12 dieną išnagrino apygardos teismas. Apeliacinės instancijos posėdžio metu atstovui buvo užtikrintos visos rungtyniško proceso garantijos, atitinkančios Konvencijos 5 straipsnio 4 dalį.

Pareiškėjas teigia, kad įspėjimu prieš 1998 m. rugsėjo 29 dienos teismo posėdį pirmosios instancijos teisėja faktiškai neleido advokatui atlikti jo gynybos funkcijų, o 1998 m. rugsėjo 29 dieną atlikta tyrimas buvo tik formalus Baudžiamojo proceso kodekso nuostatų realizavimas. Jis neturėjo praktinio poveikio jo teisei ginčyti suėmimą. Vyriausybės argumentas, kad minėtos pastabos

buvimas yra abejotinas, kadangi ji nebuvo užfiksuota teismo posėdžio protokole, yra bevertis, kadangi įspėjimas buvo išsakytas dar prieš posėdžio pradžią.

Pareiškėjas teigia, kad Baudžiamojo proceso kodekso 104¹ straipsnis įgalina teisėją nustatyti tinkamą proceso dėl prokuroro pareiškimo skirti suėmimą tvarką. Todėl teismo posėdžio metu teisėjo priimtiems procesiniams sprendimams ginčyti nėra tinkamų teisinės gynybos priemonių. Dėl teisėjos pastabos, kad advokatui negalima kalbėtis su pareiškėju, ir dėl to, kad vėliau 1998 m. rugsėjo 29 dieną ji neleido atstovui bendrauti su kaltinamuoju, galimybės ginčyti suėmimo teisėtumą nebuvo. Galimybės tai veiksmingai ginčyti nebuvo ir vėliau, apeliacinėje instancijoje, kadangi peržiūrėjimo procesas apygardos teisme nebuvo tikrai rungtyniškas.

Pareiškėjo nuomone, gynybos teisė susipažinti su parengtinio tyrimo metu atliktų proceso veiksmų protokolais buvo nepakankama, kad jis galėtų ginčyti jo suėmimo teisėtumą lygiomis teisėmis su kaltinimo puse. Baudžiamojo proceso kodekso 58 straipsnio 2 dalies 7 punktą neleido pareiškėjui susipažinti su visa byla. Anot pareiškėjo, prokurorai, remdamiesi Baudžiamojo proceso kodekso 58 straipsnio 2 dalies 7 punktu, bet kokį prašymą leisti susipažinti su koku nors bylos aspektu parengtinio tyrimo metu galėjo atmesti tyrimo slaptumo pagrindu. Todėl joks prašymas atskleisti bylos medžiagos turinį prieš teismo nagrinėjimo pradžią negali būti vertinamas kaip tinkama teisinės gynybos priemonė. Bendrai paėmus, pareiškėjas teigia, kad jis negalėjo tinkamai ginčyti jo suėmimo teisėtumo, kaip numato Konvencijos 5 straipsnio 4 dalis.

Dėl Vyriausybės argumento, kad nebuvo išnaudotos vidaus teisinės gynybos priemonės, Teismas primena savo ankstesnę išvadą, kad pareiškėjas jo suėmimo atžvilgiu iš tiesų naudojo jam prieinamas teisinės gynybos priemones.

Konvencijos 5 straipsnio 4 dalis suteikia sulaikytiems ar suimtiems asmenims teisę į procesinių ir materialinių sąlygų, kurios yra esminės jų laisvės atėmimo "teisėtumui" Konvencijos prasme, peržiūrėjimą. Be to, skundą dėl suėmimo nagrinėjantis teismas turi suteikti teismo proceso garantijas. Procesas turi būti rungtyniškas ir turi užtikrinti šalių – prokuroro ir suimtojo – lygybę. Šalių lygybė nėra užtikrinama, jeigu gynėjui neleidžiama susipažinti su tais tyrimo medžiagos dokumentais, kurie yra esminiai, siekiant efektyviai ginčyti jo kliento kalinimo teisėtumą. Jeigu asmens kalinimas patenka į 5 straipsnio 1 dalies c punkto veikimo sferą, reikalingas posėdis (žr. *Nikolova v. Bulgaria*, no. 31195/96, 1999-03-25, § 58).

Grįždamas prie šios bylos faktų, Teismas pažymi, kad pareiškėjas nurodo nemažai 1998 m. rugsėjo 29 dienos pirmosios instancijos teismo posėdyje padarytų procesinių pažeidimų. Tačiau jis turėjo teisę nutartį skirti suėmimą apskusti apygardos teismui. Pareiškėjas neginčijo, kad apeliacinės instancijos teismas buvo visiškai kompetentingas peržiūrėti visus faktų ir teisės klausimus, susijusius su suėmimo jam skyrimo aplinkybėmis. Teismas mano, kad todėl šis apeliacinis procesas turi būti kruopščiai ištirtas pagal Konvencijos 5 straipsnio 4 dalį.

Pareiškėjas teigia, kad peržiūrėjimo apygardos teisme procesas nebuvo tikrai rungtyniškas. Šiuo atžvilgiu jis remiasi tik neribotos galimybės susipažinti su byla parengtinio tyrimo metu nebuvimu.

Teismas pažymi, kad skundui dėl nutarties skirti suėmimą paruošti pareiškėjo gynėjas galėjo susipažinti su visais byloje priimtais procesiniais sprendimais. Nors pareiškėjas hipotetiškai paminėjo, kad bet koks prašymas susipažinti su visa bylos medžiaga parengtinio tyrimo metu būtų buvęs atmestas, nei savo skunde dėl nutarties skirti suėmimą, nei 1998 m. spalio 12 dienos posėdyje jis nepareiškė prašymo susipažinti su kokiais nors konkrečiais bylos aspektais ir taip pat nenurodė,

kad jis neturėjo tokios susipažinimo galimybės. Todėl Teismas negali nustatyti, kad galimybė susipažinti su konkrečiu bylos aspektu buvo esminė pareiškėjo suėmimo ginčijimo efektyvumui užtikrinti. Teismas neranda jokių įrodymų, kad iš pareiškėjo buvo atimta galimybė ginčyti jo suėmimą rungtyniškame procese.

Išklausęs šalis apygardos teismas pripažino, kad 1998 m. rugsėjo 29 dienos posėdyje buvo padaryta tam tikrų klaidų, bet kad šie defektai nebuvo pakankami ginčijamam pareiškėjo suėmimo teisėtumui paveikti. Tas faktas, kad nagrinėjant skundą buvo nustatytos tam tikros klaidos nutartyje skirti suėmimą, nereiškė, kad pareiškėjas automatiškai turėjo būti paleistas pagal Konvencijos 5 straipsnio 4 dalį.

Atsižvelgdamas į tai, Teismas daro išvadą, kad šioje byloje buvo laikomasi 5 straipsnio 4 dalies garantijų.

Iš to seka, kad ši pareiškimo dalis taip pat yra aiškiai nepagrįsta Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies prasme ir turi būti atmesta pagal 35 straipsnio 4 dalį.

Dėl šių priežasčių Teismas dauguma

SKELBIA ŠĮ PAREIŠKIMĄ NEPRIIMTINU.

S. Dollé
Kanclerė

N.Bratza
Pirmininkas